

Underlag till förskolerapport 2020 för Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

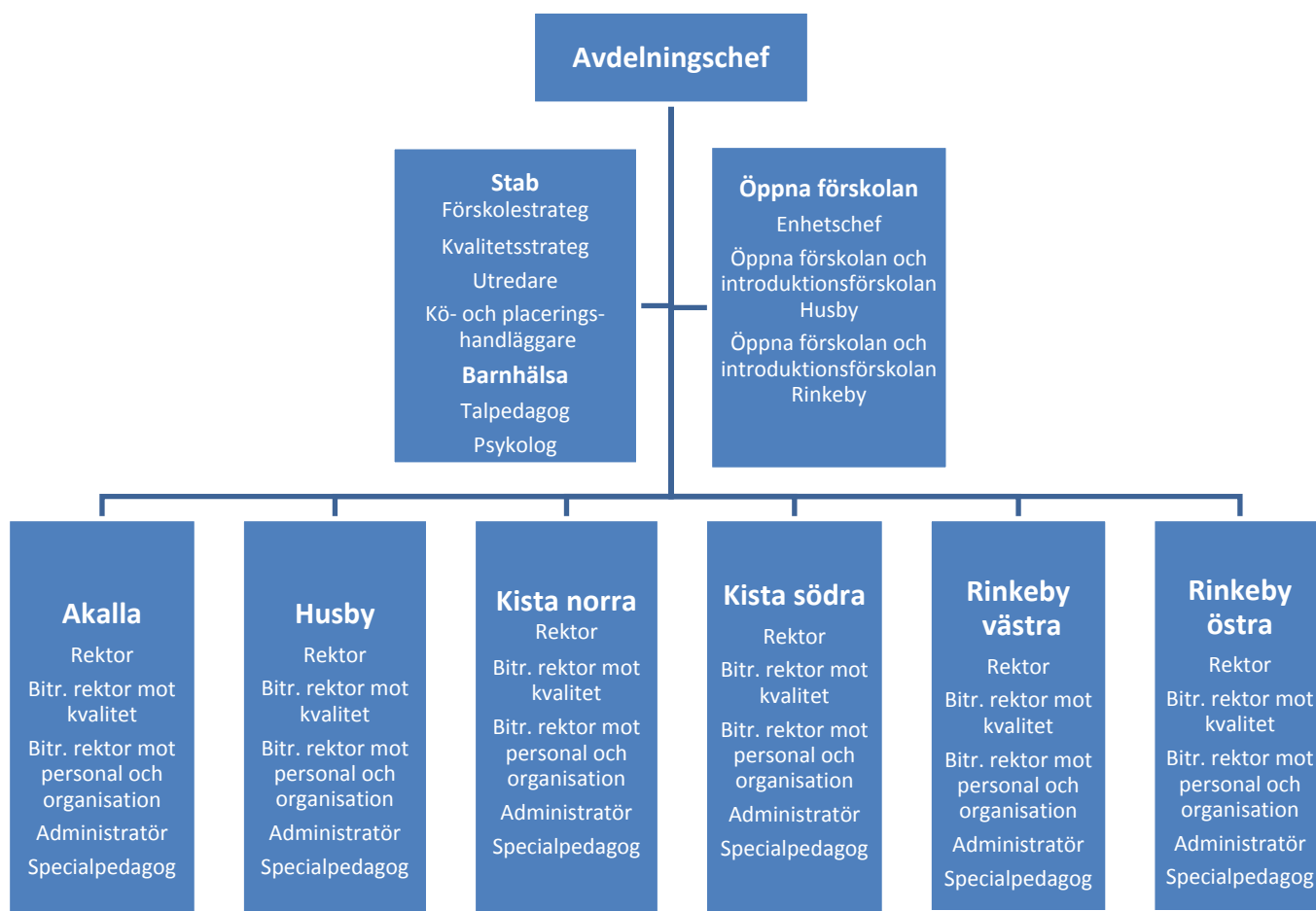
Innehållsförteckning

Underlag till förskolerapport.....	3
Organisation.....	3
Kvalitetsarbets genomförande.....	4
Strukturella förutsättningar.....	8
Förskoleundersökning.....	9
Tillgång till förskola.....	11
Personalens utbildningsnivå och kompetensförsörjning.....	13
Insatser för att höja personalens språkliga kompetens.....	13
Insatser för att stärka barns språkutveckling.....	14
Förbättringar i personalens arbetssituation.....	15
Förslag till kommunfullmäktige för kommande budgetår.....	17

Underlag till förskolerapport

Organisation

Figur 1. Organisationsskiss Förskoleavdelningen, Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning

Rinkeby-Kistas 29 kommunala förskolor är fördelade på sex förskoleenheter med fyra till sex förskolor per enhet. Varje enhet är uppbyggd av en likvärdig och ändamålsenlig ledningsorganisation som möjliggör att kompetens används där den behövs som mest.

Respektive ledningsgrupp består av en rektor samt två biträdande rektorer. En av de biträdande rektorerna är särskilt inriktad mot kvalitetsfrågor och den andra mot frågor rörande personal och organisation. Ledningsgruppens roller är nyckelfunktioner för att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete då det tydliggör uppdrag och arbetsuppgifter. Det skapar även förutsättningar för ledningsfunktionerna att ha en gemensam plattform för kollegialt lärande och utveckling av stadsdelsområdets förskolor genom att funktionerna regelbundet träffas och utbyter erfarenheter. Varje enhet har också en specialpedagog. Tidigare hade de fyra större enheterna varsin administratörstjänst men från och med 1 januari 2021 ger de fyra administratörerna stöd till samtliga sex enheter. En ny arbetsbeskrivning för

administratörstjänsten har utformats i samråd med administratörerna och genom denna nya organisation avlastas ledningsgrupper och pedagoger på samtliga enheter administrativa uppgifter.

Från och med hösten 2020 har enheten Barn i behov av särskilt stöd (Bibass) avvecklats i syfte att tydligare införliva arbetet med barnhälsa i det ordinarie kvalitets- och utvecklingsarbetet. De arbetsuppgifter som tidigare låg på den nu pensionerade enhetschefen har fördelats ut på förskoleavdelningens stabsmedlemmar, där talpedagog och psykolog har ett särskilt ansvar i att leda arbetet med barnhälsoteam på varje förskoleenhet. Förskoleavdelningens kvalitetsstrateg har i uppdrag att tydliggöra och utveckla specialpedagogernas roll och funktion i det systematiska kvalitetsarbetet, med fokus på att främja och förebygga utifrån ett barnhälsoperspektiv.

Kvalitetsarbetes genomförande

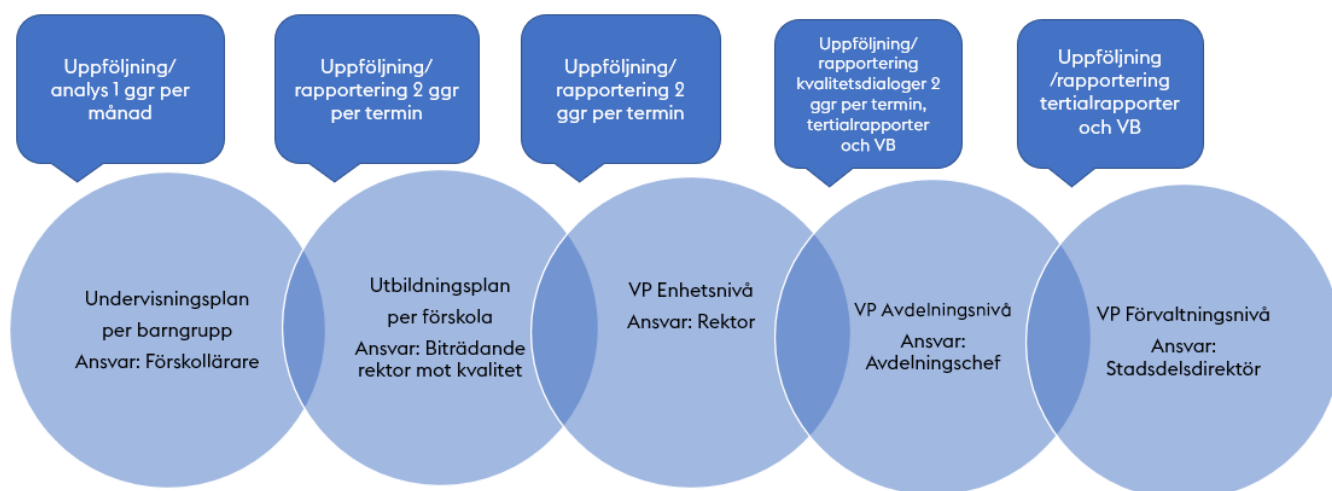
Systematiskt kvalitetsarbete

Ett övergripande och prioriterat utvecklingsområde under de senaste åren har varit det systematiska kvalitetsarbetet på alla nivåer. För att säkerställa en god och likvärdig kvalitet utifrån de nationella målen införde förskoleavdelningen år 2019 en tydlig systematik och struktur för arbetet med verksamhetsplanering och uppföljning. Med utgångspunkt i läroplansmålen tar enheterna fram ett antal gemensamma enhetsmål, förväntade resultat och indikatorer. Utöver dessa har respektive enhet även möjlighet att lägga till ytterligare egna enhetsmål, förväntade resultat och indikatorer. Varje enhet beskriver också vilka arbetsätt och resurser som enheten ska använda för att uppnå målen. Utifrån verksamhetsplanen på enhetsnivå utformar biträdande rektorer mot kvalitet tillsammans med förskollärarna en tydlig utbildningsplan för respektive förskola. Utbildningsplanen stödjer i sin tur arbetslagen att ta fram en undervisningsplan som främjar arbetet med att kontinuerligt och systematiskt följa upp och dokumentera varje barns utveckling och lärande i förhållande till de nationella målen. De biträdande rektorerna mot kvalitet har tillsammans med förskoleavdelningens kvalitetsstrateg utformat gemensamma mallar för utbildnings- och undervisningsplan, vilket underlättar arbetet och ökar likvärdigheten. Inom respektive enhet har ledningen skapat strukturer för regelbunden uppföljning och återkoppling av avdelningarnas arbete med utgångspunkt i de framtagna planerna.

Genom denna tydligare styrkedja riktas fokus mot läroplansmålen och processer för uppföljning och analys tas fram på alla nivåer. Processerna tydliggör vilka metoder och arbetsätt i undervisningen som leder till önskade resultat och stärker därmed en likvärdig utbildningskvalitet i stadsdelsområdets alla förskolor.

Förvaltningen kan se att framtagandet av gemensamma planerings- och uppföljningsunderlag i den nya styrkedjan, såsom mallen för utbildnings- respektive undervisningsplan, har gett det systematiska kvalitetsarbetet en tydligare riktning och att pedagogernas förståelse för målstyrningen i undervisningen har ökat. De nya underlagen hjälper också till att synliggöra både styrkor och utvecklingsområden i undervisningen och det systematiska kvalitetsarbetet. Ett viktigt utvecklingsområde i det systematiska kvalitetsarbetet är analysen kring hur den genomförda undervisningen kan kopplas till barnens progression, det vill säga vilka konkreta effekter undervisningen har gett. Även den pedagogiska dokumentationen behöver utvecklas och bli mer likvärdig inom stadsdelsområdet.

Figur 2. Struktur för verksamhetsplanering och uppföljning.

Från och med verksamhetsåret 2020 har förvaltningen infört en struktur med fyra kvalitetsdialoger per år med respektive enhet, två under vårterminen och två under höstterminen. Vid dialogerna deltar avdelningschef, kvalitetsstrateg och utredare samt enhetens rektor och biträdande rektorer. Inför varje dialog skickar förvaltningen ut ett frågeunderlag som dialogen kommer utgå ifrån och vid ett tillfälle på vår- respektive höstterminen tas även en resultatsammanställning fram för varje enhet, bestående av resultat från förskoleundersökningen, medarbetarenkäten samt WKI. Frågeunderlaget utgår främst från de nationella målen och respektive enhets verksamhetsplan, med fokus på enhetsmål och förväntade resultat.

Tidigare har endast en kvalitetsdialog per år genomförts, då i samband med den tidigare kvalitetsredovisningen, men förvaltningen har sett ett behov av en tätare uppföljning för att löpande ta del av enheternas arbete och resultat med utgångspunkt i läroplan och verksamhetsplan. På så sätt underlättas resultatuppföljningen på nämndnivå och förvaltningen kan lättare identifiera gemensamma utvecklingsområden och stödbehov inom stadsdelsområdets förskolor. Dialogerna och frågeunderlaget utgör också ett bra tillfälle för

rektorerna att tillsammans med sin ledningsgrupp reflektera kring måluppfyllelsen och kvalitetsarbetet. Renskrivna minnesanteckningar från dialogerna skickas efteråt ut till respektive enhet för att de ska kunna använda materialet som stöd i utvecklingen av kvalitetsarbetet.

I kvalitetsdialogerna synliggörs de skillnader i kvalitet som finns mellan enheter och förskolor och dialogerna utgör därför ett viktigt underlag för att identifiera såväl stödbehov som goda exempel. Den nya strukturen för verksamhetsplanering och uppföljning har implementerats på samtliga enheter men hur väl systematiken har förankrats och fungerar i praktiken skiljer sig fortfarande åt, något som kommer till uttryck i samband med dialogerna. Förvaltningen kan se att inom de enheter där det finns en välfungerande systematik så är det lättare för arbetslagen att se och förmedla barnens kunskapsförflyttningar.

Genom dialogerna har förvaltningen även identifierat kvalitetskillnader gällande det språkutvecklande arbetet och förskolornas lärmiljöer. Dessa områden utgör därför prioriterade utvecklingsområden för 2021.

Likabehandlingsarbete och klagomålshantering

Samtliga enheter har upprättat planer för aktiva åtgärder som en del av sitt likabehandlingsarbete och enheterna upprättar och utvärderar sina planer enligt årshjulet. Några av enheterna har utöver detta även särskilda nätverk som fokuserar på utvecklingen av likabehandlingsarbetet och säkerställer att nyheter inom området sprids till övriga kollegor.

Likabehandlingsarbetet är också en integrerad del av det dagliga arbetet: när en situation uppstår diskuterar pedagogerna tillsammans med barnen hur de hade kunnat göra annorlunda. I samband med förvaltningens Våldsförebyggande vecka arbetade samtliga förskolor med det pedagogiska materialet "Liten och trygg", som handlar om rättigheter och känslor. Arbetet har utvecklat barnens förmåga att genom ord, kroppsspråk och tecken uttrycka sina egna känslor. Det har även ökat deras förståelse för andras känslor och behov och pedagogerna kan se att barnen i större utsträckning löser problem tillsammans.

Endast ett fåtal skriftliga klagomål inkom under 2020 och klagomålshanteringen har därför inte blivit en del av enheternas systematiska kvalitetsarbete. Till följd av pandemin och de nya rutiner som införts för att minska risken för smittspridning har flera klagomål inkommit muntligen, exempelvis i samband med den utökade utevistelsen samt när barn med symtom har ringts hem. Dock har det saknats tydliga rutiner för klagomålshantering vilket innebär att klagomål främst har hanterats direkt på plats, utan att dokumenteras. Den bristande systematiken i klagomålshanteringen försvårar möjligheten att upptäcka mönster som exempelvis att en viss synpunkt förekommer inom flera enheter eller återkommer på en och samma enhet, förskola eller avdelning. För att skapa en bättre systematik och säkerställa att inkomna klagomål dokumenteras, åtgärdas och redovisas har förvaltningen nu tagit fram och implementerat en tydlig rutin för klagomålshantering. Det finns även behov av att bättre kommunicera möjligheten att inkomma med skriftliga klagomål och synpunkter, exempelvis

genom att sprida stadens folder ”Tyck till om vår service!” till både vårdnadshavare och medarbetare.

Prioriterade kommande utvecklingsområden

Språkutvecklande arbete

Utifrån en kartläggning av förskolornas språkutvecklande arbete (läs mer under *Insatser för att stärka barns språkutveckling*) har förvaltningen tillsatt en språkkommission som påbörjat arbetet med att ta fram gemensamma metoder och verktyg som ska implementeras för att skapa likvärdiga förutsättningar till språkutveckling för alla barn i stadsdelsområdets förskolor. Genom ett fortsatt samarbete med biblioteken och förskolebiblioteken samt införandet av det digitala, flerspråkiga läsverktyget Polyglutt ska arbetet med högläsning utvecklas och främjas både i förskolan och hemmet. Utöver pedagogernas löpande uppföljning av barnens språkutveckling i Skolplattformens lärloggar ska förvaltningen se över möjligheten att genom AI-teknik mäta effekterna av den språkutvecklande undervisningen.

Förvaltningen kommer även i samverkan med Vuxenutbildning Järva erbjuda medarbetare både grundläggande och fördjupad språkutbildning i svenska (läs mer under *Insatser för att höja personalens språkliga kompetens*). Inom ramen för personalens språkutbildning får alla deltagare inför utbildningsstart göra ett nivåtest som följs upp efter avslutad utbildning.

Lärmiljöer

Förvaltningen startade i november 2020 ett projekt kring lärmiljöer som kommer att pågå fram till juni 2021. Projektets syfte är att skapa likvärdiga lärmiljöer som är inkluderande och utformade för att skapa progression i barns lärande. För att nå dit har förvaltningen anställt en projektledare som ska driva detta arbete tillsammans rektorer, biträdande rektorer, specialpedagoger och förskollärare. Projektet inleds med en kartläggning och bedömning av samtliga avdelningars miljöer. Därefter ska gemensamma kriterier för inkluderande lärmiljöer tas fram och implementeras i syfte att säkerställa likvärdiga miljöer av hög kvalitet i alla stadsdelsområdets förskolor. Projektet följs upp genom att rektorerna kontinuerligt sammanställer och analyserar nuläget i arbetet och när projekttiden närmar sig sitt slut görs en ny kartläggning och bedömning på samtliga avdelningar. Projektledaren kommer också sammanställa en projektrapport.

Aktivt medarbetarskap

Under 2021 kommer förskolornas ledning och medarbetare delta i förvaltningens satsning på att stärka det aktiva medarbetarskapet. Bakgrunden är främst att förvaltningen sett ett behov av att öka pedagogernas förståelse och ansvarstagande för det egna uppdraget. Att känna sig trygg i sin yrkesroll som pedagog är en förutsättning för att kunna bedriva en utbildning och

undervisning av hög kvalitet. Tryggheten är också en förutsättning för att kunna bemöta vårdnadshavare och kommunicera förskolans uppdrag och innehåll på ett bra sätt. Satsningen innefattar bland annat en inspirationsföreläsning för samtliga medarbetare och coaching för enheternas ledningsgrupper.

Arbetet med samtliga prioriterade utvecklingsområden kommer också följas upp kontinuerligt i samband med kvalitetsdialoger, tertialrapporter och verksamhetsberättelse på enhets- och nämndnivå.

Strukturella förutsättningar

Tabell 1. Strukturella förutsättning, Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning (per den 15 oktober 2020)

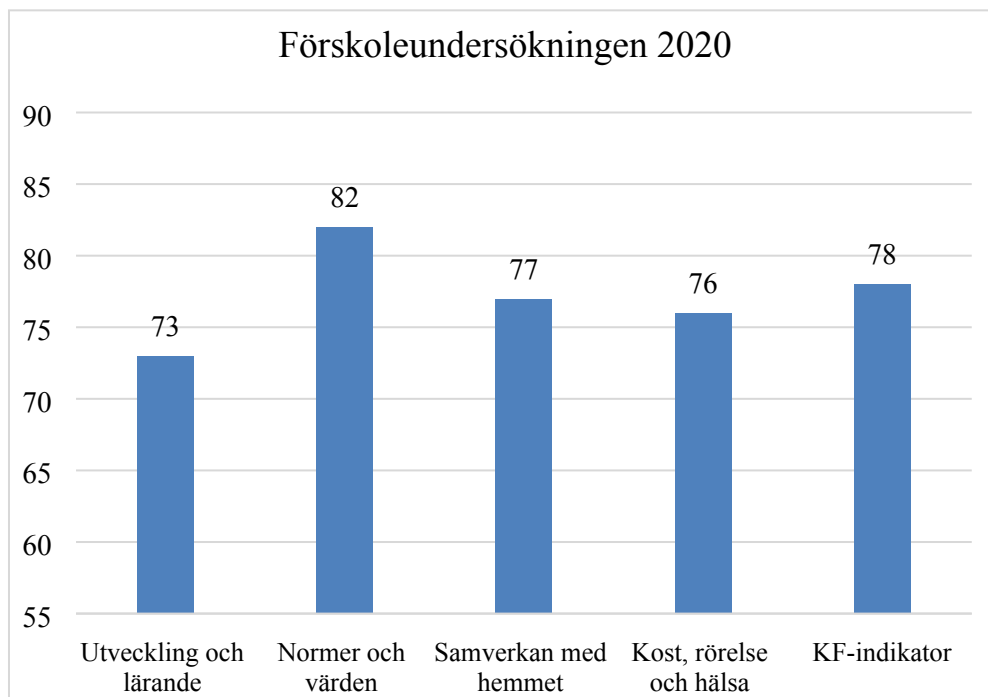
	2020	2019	2018
Antal inskrivna barn i kommunal förskola	1782	1808	1746
Barn per personal/årsarbetare, med resurspersoner	4,7	4,8	4,8
Barn per personal/årsarbetare, utan resurspersoner	4,9	4,9	5,1
Barn per grupp i genomsnitt totalt	14,6	14,8	13,7
Barn per grupp i genomsnitt yngre barn	13,4	13,6	Uppgifter saknas
Barn per grupp i genomsnitt äldre barn	16,2	16,5	Uppgifter saknas
Andel legitimerade förskollärare (räknat på årsarbetare med förskollärlägarlegitimation) som är i tjänst den 15 oktober. OBS! Läs anvisning ang. vilka som ska räknas med.	38,3 %	41,6 %	Uppgifter saknas
Antal anställda som förskollärare	Uppgifter saknas (antal årsarbetare anställda som förskollärare, inklusive resurspersonal, uppgår till 152)	Uppgifter saknas	Uppgifter saknas
Antal anställda som förskollärare som saknar legitimation	12	9	Uppgifter saknas
Antal avdelningar som saknar legitimerad förskollärare som kontinuerligt undervisar barnen	8	3	11

Antal avdelningar med fler än en legitimerad förskollärare	34	Uppgifter saknas	Uppgifter saknas
Andel anställda som saknar svensk examen från pedagogisk högskoleutbildning eller gymnasial utbildning för arbete med barn	3,3 %	3,5 %	Uppgifter saknas

Förskoleundersökning

Diagram 1. Indexvärden förskoleundersökningen 2020, Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning.

Tabell 2. Nöjd föräldrindex 2018–2020, Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning.

	2020	2019	2018
Nöjd föräldrindex	78	80	82

Andelen nöjda vårdnadshavare uppgår till 78 procent och förvaltningen kan se en negativ trend där nöjdheten sjunkit de tre senaste åren. Det finns många parametrar som kan påverka nöjdheten men generellt sett upplever rektorerna framför allt att vårdnadshavarnas förväntningar på verksamheten har höjts och att skillnader i nöjdhet mellan olika avdelningar och förskolor till stor del grundar sig i pedagogernas bemötande och förmåga att kommunicera förskolans uppdrag. Detta avspeglas även i undersökningens fritextsvar där flertalet vårdnadshavare uttrycker att de önskar mer information kring vilken undervisning som bedrivs och hur barnen utvecklas utifrån läroplansmålen. Även andelen vårdnadshavare som upplever att deras barns utveckling och lärande dokumenteras och synliggörs har sjunkit, vilket sannolikt har en inverkan på den generella nöjdheten och indexvärdet för utveckling och lärande. Det finns därför ett behov av att bättre kommunicera och synliggöra undervisningens innehåll och det enskilda barnets utveckling och lärande, såväl muntligt som genom pedagogisk dokumentation.

Alla enheter har under 2020 startat upp arbetet med att skriva individuella lärloggar för varje barn i Skolplattformen men arbetslagen har kommit olika långt i detta arbete och många vårdnadshavare är ännu ovana vid att använda plattformen. Till följd av stadsdelsområdets språkliga mångfald blir den muntliga kommunikationen särskilt betydelsefull och här behöver förhållningssätt och bemötande gentemot vårdnadshavare utvecklas. För att öka den generella nöjdheten behöver exempelvis de vardagliga mötena mellan pedagog och vårdnadshavare i större utsträckning tas tillvara för att synliggöra förskolans innehåll och barnens utveckling. Mot denna bakgrund ska pedagoger och ledning under 2021 delta i förvaltningens satsning på det aktiva medarbetarskapet.

Pedagogerna har också ett ansvar i att väcka vårdnadshavarnas intresse för den undervisning som bedrivs i förskolan. Till följd av pandemin har avdelningarna fått hitta kreativa lösningar och nya former för föräldramöten, bland annat har powerpointpresentationer skickats ut och diskuterats i digitala möten och de fysiska mötena har genomförts i mindre grupper om två-tre personer. Pedagogerna kan se att detta bidragit till att vårdnadshavarna i högre utsträckning deltar och är mer aktiva på mötena. Detta är en viktig lärdom att ta med sig framåt för att öka vårdnadshavarnas engagemang och insyn i verksamheten.

Tillgång till förskola

Andelen barn i åldern 2–5 som är inskrivna i förskola har från föregående år minskat från 87,5 procent till 84,2 procent enligt Sweco, vilket är lägst i Stockholms stad. Lägst inskrivningsgrad har Rinkeby med 80,5 procent, vilket innebär att nästan var femte barn i Rinkeby inte är inskriven i någon pedagogisk verksamhet. Förvaltningen bedömer emellertid att barn är folkbokförda i stadsdelsområdet utan att vara bosatta på adressen vilket påverkar statistiken negativt.

Förvaltningen har följt upp samtliga barn i åldern 2–5 år som är folkbokförda i stadsdelsområdet och som inte går i förskola (se tabell 3). Av de 399 barn som inte var inskrivna i förskola i november 2020 var det 154 barn, 39 procent, som bedöms vara bosatta i området utan att stå i kö. Det är vårdnadshavare till dessa barn som förvaltningen planerar att rikta och prioritera framtida insatser. I kartläggningen framkommer det att flera barn som inte står i kö till förskola har ett nyfött syskon hemma.

En femtedel av barnen stod i kö, hade fått erbjudande om placering alternativt hade börjat i förskoleklass. Omkring en tredjedel av barnen har oklar hemvist; här ingår barn vars skolpliktiga syskon saknar skolplacering, barn vars vårdnadshavare har utvandrat samt ett fåtal barn vars adressuppgifter är oklara. Förvaltningen avser att fördjupa kunskapen om barnen med oklar hemvist. I kategorin övrigt ingår barn med tillfälliga personnummer samt barn vars vårdnadshavare saknar svenskt personnummer vilket inte berättigar dem till förskola. Barn med tillfälliga personnummer ingår inte i statistiken från Sweco.

Tabell 3. Antal barn i åldern 2–5 år som är folkbokförda i Rinkeby-Kista stadsdelsområde utan att vara inskrivna i förskola i november 2020.

November 2020	Akalla	Husby	Kista	Rinkeby	Totalt	Andel
Ej i kö	13	45	37	59	154	39%
I kö/har plats	12	26	7	21	66	17%
I förskoleklass	2	1	3	5	11	3%
Oklar hemvist	8	25	11	84	128	32%
Flyttat inom Sverige	0	1	6	3	10	3%
Övrigt	4	9	3	14	30	8%
Summa	39	107	67	186	399	100%

Förvaltningen uppskattar att inskrivningsgraden uppgår till 92–94 procent om barnen med oklar hemvist exkluderas, en ökning med omkring nio procentenheter. Då det är osäkert huruvida barnen befinner sig i området får uppgiften tolkas med viss försiktighet. Flest barn med oklar hemvist är folkbokförda i Rinkeby.

Förskoleklassen är obligatorisk sedan 2018. Andelen barn som inte börjar förskoleklass uppgår till omkring nio procent i stadsdelsområdet enligt utbildningsförvaltningen. Den vanligaste orsaken uppges vara att barnet befinner sig utomlands.

I kontakt med lokala föreningar inom ramen för idéburet offentligt partnerskap (IOP) framkommer det att föreningarna i låg utsträckning möter vårdnadshavare som inte har sina barn på förskola. De förklaringar som trots allt framkommer är att hushållen har minst en hemmavarande vårdnadshavare, att förskola innebär en ekonomisk utgift, låg kännedom om förskolans verksamhet, uppfattningen att barnet ska vara hemma om det finns möjlighet samt bristande förtroende för förskoleverksamheten.

Att höja inskrivningsgraden är fortsatt en prioriterad fråga och förvaltningen kommer arbeta för att systematisera sin uppföljning och analys för att kontinuerligt få kännedom om barn i stadsdelsområdet som inte är inskrivna i förskola eller annan pedagogisk verksamhet. En förutsättning för detta är utökad behörighet i Barn- och elevregistret (BER). Förvaltningen ska arbeta för att hitta former för uppsökande arbete för att nå vårdnadshavare vars barn inte är inskrivna i förskola. Samarbetspartners ska även göras uppmärksamma på att det finns barn som är folkbokförda i stadsdelsområdet utan att bo där. Samverkan mellan förskoleavdelningen och enheten för ekonomiskt bistånd ska fördjupas för att säkerställa att vårdnadshavare som mottar ekonomiskt bistånd ställer sina barn i kö till förskola samt arbeta för att de tackar ja till erbjuden plats. För att öka kunskapen om varför vårdnadshavare väljer bort förskola och på så sätt kunna utforma målgruppsanpassad information samverkar förvaltningen även med ett externt företag, Parlametric, som genom digitala enkäter undersöker invånares inställning till förskola. En första enkät slutfördes hösten 2020 och resultatet beräknas vara färdigställt i början av 2021.

Stadsdelsområdets två introduktionsförskolor är sedan ett drygt år tillbaka inkluderade i öppna förskolans verksamhet i Rinkeby och Husby. Syftet med inkluderingen har varit att öka möjligheterna till samverkan med förskolan samt ge förutsättningar för en mer flexibel verksamhet som bättre kan möta barn och vårdnadshavares behov av pedagogisk samvaro och språkträning. I de öppna verksamheterna finns tillgång till både muntlig och skriftlig information om förskolan och det genomförs studiebesök vid förskolor där vårdnadshavare får ställa frågor och bekanta sig med verksamheten. Vårdnadshavare som deltagit i de öppna verksamheterna väljer i hög grad förskola och uttrycker även att det har underlättat inskolningen. För att främja och underlätta övergång till förskola ska samverkan mellan öppna förskolan och förskolorna utvecklas ytterligare och öppna förskolans verksamhet ska i större utsträckning avspeglade förskolans nationella uppdrag.

Personalens utbildningsnivå och kompetensförsörjning

Som illustrerades i tabell 1 har förvaltningen sedan flera år tillbaka en relativt hög andel legitimerade förskollärare, dock har andelen minskat något under höstterminen 2020.

Bakgrunden till minskningen är att flertalet legitimerade förskollärare som anställts börjar sin tjänst i januari 2021 samt att flera barnskötare som läser till förskollärare inom kort är klara med sin utbildning. Det finns även ett antal föräldralediga förskollärare som kommer tillbaka i tjänst under början av 2021. Totalt saknar åtta avdelningar legitimerade förskollärare och i dessa fall har förskolan organiserat sin verksamhet för att säkerställa att alla barn får en god undervisning, exempelvis genom att anställda barnskötare eller förskollärare som ännu inte fått sin legitimation ges stöd i att leda undervisningen av biträdande rektor eller legitimerade kollegor från närliggande avdelningar.

Samtidigt har 34 avdelningar mer än en legitimerad förskollärare och utifrån detta ser förvaltningen ett behov av att bättre fördela de befintliga förskollärarna för att säkerställa förskollärlädd undervisning på samtliga avdelningar.

För att attrahera och behålla förskollärare arbetar förvaltningen utifrån en VFU-organisation och erbjuder nyexaminerade förskollärare ett introduktionsår med mentorsprogram.

Förvaltningen deltar även i stadens samarbete med Pedagogikcollege och tillhandahåller APL-platser för barnskötarstudenter.

Förvaltningen uppmuntrar och möjliggör också vidareutbildning för barnskötare till förskollärare. I möjligaste mån nyanställer förvaltningen inte personal som saknar utbildning och de fåtal anställda barnskötare som inte är utbildade erbjuds barnskötarutbildning.

Insatser för att höja personalens språkliga kompetens

I 2020 års språkinventering uppgick andelen flerspråkig personal till 80 procent och förvaltningen har sett ett behov av att höja personalens kompetens i det svenska språket.

Förvaltningen har därför i samverkan med Vuxenutbildning Järva utformat och startat upp en språkutbildning för de barnskötare och förskollärare som behöver stärka sin svenska.

Utbildningen startade i september 2020 och kommer avslutas i april 2021, med ett utbildningstillfälle i veckan. Deltagandet är frivilligt och sammanlagt 40 pedagoger har valt att genomföra utbildningen. Inför utbildningsstarten fick alla deltagare göra ett nivåtest som kommer följas upp efter avslutad utbildning.

Deltagande i utbildningen bygger på frivillighet och detta har varit en framgångsfaktor för att stärka deltagarnas motivation. Det har även bidragit till att fler medarbetare nu blivit intresserade av att få ta del av utbildningen. Förvaltningen har ansökt och beviljats kompetensutvecklingsmedel för att under 2021 kunna genomföra utbildningen för fler medarbetare och även erbjuda nuvarande deltagare en fördjupningsutbildning.

Insatser för att stärka barns språkutveckling

Svenska språket

Språkinventeringen 2020 visade att 78,1 procent av barnen i stadsdelsområdets förskolor har ett annat modersmål än svenska och på enhetsnivå varierar det mellan 57,1 och 91,7 procent.

Stadsdelsområdet har sedan många år tillbaka en stor språklig mångfald och språket har länge haft en framträdande roll inom förskoleverksamheten. År 2018 infördes en språkstrategi bestående av en språkbas med ett antal löpande insatser samt specifika projekt (se figur 3).

Figur 3. Språkstrategi för Rinkeby-Kistas kommunala förskolor.

Trots många riktade satsningar utifrån språkstrategin, bland annat inom högläsning, flerspråkighet samt tecken- och bildstöd, har andelen vårdnadshavare som upplever att deras barn uppmuntras till att utveckla sitt språk sjunkit de senaste åren. Även förvaltningens uppföljningar har under de senaste åren indikerat att det språkutvecklande arbetet behöver utvecklas och bli mer likvärdigt inom stadsdelsområdet. För att öka likvärdigheten och höja kvaliteten initierade och genomförde förvaltningen under vårterminen 2020 en kartläggning av hur stadsdelsområdets förskolor arbetar med språkutveckling samt vilket stöd som efterfrågas för att stärka arbetet. Kartläggningen som omfattade gruppintervjuer med drygt 90 förskollärare samt 11 rektorer och biträdande rektorer visade att förskolorna bedriver ett aktivt arbete med både organiserad och spontan språkundervisning men att det finns viktiga utvecklingsområden. Framför allt skiljer sig metoder och material för att kartlägga, observera och dokumentera barns språkutveckling åt mellan olika arbetslag och förskolor. Många av de intervjuade förskollärarna efterfrågade därför ett gemensamt stödmaterial som tydliggör vilka språkliga förmågor barnen ska utveckla under förskoletiden samt hur progressionen utifrån detta kan följas upp. Det lyftes även fram önskemål om stöd i metodutveckling och fler möjligheter till kollegialt lärande.

Mot bakgrund av resultaten har förvaltningen satt samman en språkkommission som fått i uppdrag att utifrån forskning och beprövad erfarenhet utveckla ett dokumenterat likvärdigt språkutvecklande arbete inom stadsdelsområdets kommunala förskolor. Det innefattar bland annat att utforma ett gemensamt stödmaterial för språkutvecklande arbete som ska implementeras på samtliga förskolor under vårterminen 2021. Satsningen på språk innefattar

även att ställa tydligare krav på förskolorna gällande vilka metoder och arbetssätt som ska användas för att främja språkutvecklingen.

I kartläggningen av det språkutvecklande arbetet lyfte såväl förskollärare som rektorer fram vikten av att organisera verksamheten så att det i varje arbetslag finns pedagoger med god kompetens i det svenska språket. Framför allt spelar svensk kunskaperna en viktig roll när det gäller förmågan att ha ett medvetet och språkutvecklande förhållningssätt gentemot barnen. Flera intervjuade förskollärare uttryckte också att det innebär en ökad arbetsbelastning att vara den enda pedagogen med starkt språk i ett arbetslag. Språkutbildningen för medarbetare utgör därför en betydelsefull insats för att förbättra såväl barnens språkutveckling som personalens arbetssituation.

Nationella minoritetsspråk

Sammanställningen av årets språkkartläggning visar att tre barn i stadsdelsområdets kommunala förskolor har finska som identitetsspråk samt att inga barn har samiska eller meänkieli som identitetsspråk. Det finns även 14 barn som talar romani chib. Vårdnadshavare har under 2020 inte efterfrågat stärkt språkstöd eller förskoleverksamhet helt eller till väsentlig del på något av dessa minoritetsspråk, men förvaltningen har möjlighet att vid efterfrågan erbjuda finskspråkig förskola och det finns totalt tio finsktalande pedagoger i de kommunala förskolorna. I dagsläget bedrivs dock ingen undervisning helt eller till väsentlig del på något av förvaltningsområdesspråken.

Förvaltningen hade fram till år 2018 en avdelning med särskild inriktning på finska språket och sverigefinsk kultur men den lades ner till följd av lågt intresse från vårdnadshavare för finskspråkig förskola. Behovet av förskoleverksamhet på finska i stadsdelsområdet tillgodoses även av den fristående Sverigefinska förskolan där vårdnadshavare har möjlighet att ansöka om förskoleplats.

Den låga efterfrågan på förskola på minoritetsspråk har inneburit att förvaltningen inte aktivt arbetat för att öka andelen personal som kan använda sig av nationella minoritetsspråk i undervisningen. Förvaltningen kan dock se ett behov av att tydligare kommunicera rätten till förstärkt språkstöd i de nationella minoritetsspråken och förskola helt eller till väsentlig del på förvaltningsområdesspråken till vårdnadshavare i stadsdelsområdet.

Förbättringar i personalens arbetssituation

Grundläggande förutsättningar för förskollärares och arbetslagens uppdrag att planera, följa upp och utvärdera arbetet

Som beskrivits under avsnittet *Kvalitetsarbetets genomförande* har förvaltningen utformat och implementerat en tydlig systematik och struktur för arbetet med verksamhetsplanering och

uppföljning. Biträdande rektorer mot kvalitet har tillsammans förskoleavdelningens kvalitetsstrateg tagit fram gemensamma underlag och mallar för planering och uppföljning av undervisningen, vilket bland annat inkluderar mallar för utbildnings- och undervisningsplaner. Inom respektive enhet har ledningen skapat organisatoriska strukturer som möjliggör tid till planering, uppföljning och reflektion för förskollärare och arbetslag. Ledningarna följer kontinuerligt upp och ger återkoppling på arbetslagets arbete, exempelvis genom att läsa lärloggar och ge skriftlig återkoppling i Skolplattformen. Enheterna har även skapat pedagoggrupper, nätverk och liknande forum med inriktning mot särskilda områden såsom matematik, digitalisering och språk. I samverkan med Medioteket erbjuder förvaltningen medarbetarna kontinuerlig kompetensutveckling i Skolplattformen och i samverkan med Vuxenutbildning Järva erbjuds sedan hösten 2020 utbildning i svenska språket.

Tydliga roller och tydligt ansvar i arbetslaget mellan förskollärare och barnskötare

I samband med implementeringen av den reviderade läroplanen (Lpfö18) diskuterades på alla förskolor centrala begrepp såsom undervisning och utbildning samt barnskötarens och förskollärares respektive roller och ansvar. Att tydliggöra roller och ansvar är emellertid ett fortsatt utvecklingsområde, där vissa rektorer upplever att det finns en uppfattning om att förskollärare själva ska ansvara för alla delar i det systematiska kvalitetsarbetet. För att stärka barnskötarna i sin roll och höja medvetenheten om arbetslagets gemensamma ansvar för att främja och följa upp barnens utveckling och lärande har flera enheter under 2020 startat upp särskilda kompetensutvecklingsinsatser för barnskötare. Exempelvis har en enhet startat ett forum för barnskötare som leds av enhets specialpedagog. Syftet med forumet är att utveckla samt dela kunskap om inkluderande och tydliggörande pedagogik. På en annan enhet deltar alla barnskötare i en utbildning som bland annat fokuserar på bemötande och samverkan med vårdnadshavare. Som nämndes ovan erbjuder förvaltningen också språkutbildning i svenska, vilket kan bidra till en ökad förståelse för det egna uppdraget.

I enheternas verksamhetsplaner för 2021 finns aktiviteten att stärka förskolläraernas pedagogiska ledarskap. Förvaltningen kommer även genomföra en satsning på det aktiva medarbetarskapet, som syftar till att stärka medarbetarna i sitt uppdrag.

Nyexaminerade förskollärare som anställs i stadsdelsområdet deltar i ett introduktionsår som innefattar mentorssamtal med en tilldelad mentor. Alla mentorer har antingen läst 7,5hp i mentorskap för förskollärarkollegor eller deltagit i förvaltningens interna utbildning för mentorer. Under introduktionsåret deltar de nyexaminerade förskollärarna också i fyra fördjupande utbildningstillfällen utifrån Skolverkets introduktionsteman: mötet med barnet, ledarskap, samverkan och ansvar för lärande och yrkesutveckling. Därefter genomförs en till två återträffar. Detta ger de nya förskollärarna möjlighet att samtala med andra i samma situation och fördjupa sin yrkesidentitet. Introduktionsåret syftar till att ge förskollärarna stöd på ett yrkesmässigt, personligt och socialt plan på förskolan och är en viktig insats för att göra dem tryggare i sitt uppdrag, något som i sin tur bidrar till ökad kvalitet samt ökar sannolikheten att de stannar kvar i verksamheten.

Praktiska arbetsuppgifter för förskollärare och barnskötare utöver undervisning och arbetet i barngruppen

För att minska förskollärare och barnskötarens administrativa uppgifter har fyra av sex förskoleenheter sedan tidigare haft varsin administratör och från och med 1 januari 2021 får samtliga sex enheter stöd från de fyra administratörerna. Administratörerna ansvarar bland annat för fakturahantering, diarieföring samt större beställningar. De arbetar också med att ta fram rutiner för introduktion av nyanställda, insamling och leverans av allmänna handlingar till arkivet samt hantering av deltids- och heltidsavtal.

Sedan organisationsförändringen som trädde i kraft 2019 har varje enhet även en biträdande rektor inriktad på personal – och organisationsfrågor, vilket innebär att administrativa arbetsuppgifter gällande exempelvis vikarieanskaffning och schemaläggning har lyfts bort från förskollärare och barnskötare. I år har förvaltningen även infört det webbaserade bokningssystemet Vikariebanken som administreras av biträdande rektorer och administratörer.

Hälsofrämjande förebyggande insatser för att skapa friska arbetsplatser

Förvaltningen arbetar sedan 2019 med att stärka förskolans främjande och förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Under hösten 2020 fick samtliga medarbetare i förskolan ta del av en föreläsning kring hedersrelaterat våld och förtryck och hur det kan förebyggas inom förskolans verksamhet. Därefter har föreläsningen och de tankar den väckte diskuterats på respektive förskolas APT. Kompetensutvecklingen inom hedersrelaterat våld och förtryck ger även chefer ökade kunskaper om hur en kan agera vid misstanke om att en medarbetare utsätts för våld i nära relation eller hedersrelaterat våld och förtryck.

Förskoleavdelningen har också deltagit i ett projekt med förvaltningens HR-avdelning i syfte att ge verktyg och metoder för hur ledningen systematiskt kan arbeta för att förebygga att korttidsfrånvaro leder till längre sjukskrivningar. Det innefattar bland annat att ringa medarbetaren på tredje sjukdagen för att höra hur medarbetaren mår.

Förslag till kommunfullmäktige för kommande budgetår

- I stadens budget för 2021 uttrycks att andelen inskrivna barn ska öka i områden där inskrivningsgraden är låg. För att på ett effektivt sätt kunna följa upp och utreda vilka barn som inte är inskrivna i förskola eller annan pedagogisk verksamhet ser förvaltningen ett behov av att permanent utöka förvaltningarnas tillgång och behörighet i gemensamma system, såsom BER.
- Förvaltningen ser även ett behov av att på stadsövergripande nivå lyfta och problematisera den målkonflikt som kan uppstå i samband med att förskolorna bereder

plats för personer som inom ramen för stadens arbetsmarknadsinsatser ska arbeta eller praktisera i förskolan i syfte att stärka sina språkkunskaper i svenska. Samtidigt som dessa personer självklart ska ges möjligheter att utveckla sitt språk och komma in på arbetsmarknaden finns redan ett stort behov av att stärka den ordinarie förskolepersonalens språkkunskaper, något som förvaltningen nu arbetar med i samverkan med Vuxenutbildning Järva. Barns språkutveckling ett prioriterat område i stadens budget för 2021 och för att skapa bästa möjliga förutsättningar för språkutveckling är det av stor betydelse att alla barn i stadens förskolor har pedagoger som kan möta dem i vardagen på god svenska